

Sissetulekust sõltuvate sotsiaaltoetuste mõju riigieelarvele, vaesusele ja ebavõrdsusele

Riigieelarvele avaldab olulist mõju **lapsetoetuse** sissetulekuga sidumine. Toetuse järkjärguline vähendamine alates kahekordsest keskmisest palgast leibkonna kohta tähendab ligi 60 mln euro suurust säästu olulise mõjuta ebavõrdsusele ja vaesusele. Kui täiendavalt tõsta lapsetoetus madala sissetulekuga peredele kahekordseks, kasvavad riigi kulud 100 mln euro võrra, vähendades ebavõrdsust ja suhtelist vaesust.

Vaesuse vähendamisele suunatud toetustest tooks riigile 56 mln euro kokkuhoidu ühetaolisest **töötutoetusest** loobumine ja vaesusrisi sattunute suunamine **toimetulekutoetust** taotlema. Kui toimetulekutoetuse maksmine teha andmetel

Uurimissuuna „**Personaaliigi tulevik**“ eesmärk on selgitada andmepõhise personaliseerimise võimalusi sotsiaali ja haridusvaldkonna teenustes ja toetustes ning koostada alternatiivsed stsenaariumid.

Uurimissuuna materjalid: www.arenguseire.ee

põhinevalt automaatseks, kasvab saajate arv kolmekordseks ja riigi kulud suurenevad 100 mln euro võrra.

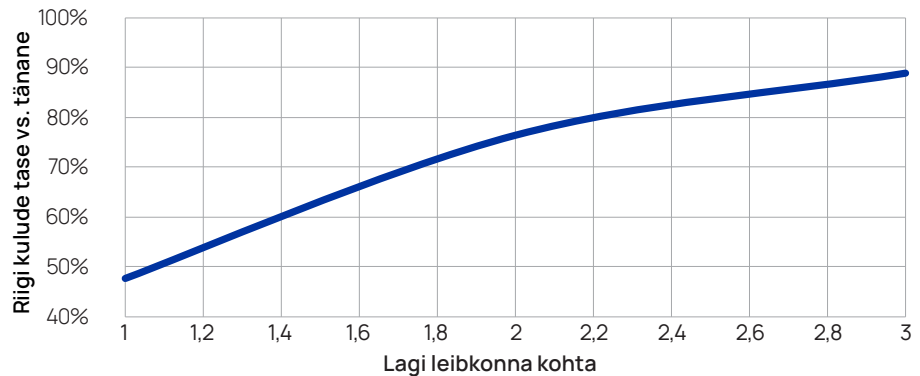
Sissetulekust sõltuvad **haigus- ja hooldushüvitised** toovad vähem kui 5 mln eurot kokkuhoidu.

Personaaliigi üks osa on vajaduspõhised toetused ehk riik toetab üksnes neid, kes tuge kõige enam vajavad, tagades nii tõhusama toetuste jaotuse. Suure osa Eesti riigi eelarvest moodustavad sotsiaaltoetused, mille vajaduspõhine maksmine saab toimuda sissetulekute alusel. Suuremat tõhusust võimaldaks toetuste sidumine ka varade andmetega, kuid selleks napib Eestis andmeid. Lühiraport hõlmab **peretoetusi, vaesuse leevendamise toetusi ja tervisega seotud hüvitisi**, mis tulid esile varasemast **analüüsist**. Arvutused tuginevad enamasti maksude ja toetuste mudelile EUROMOD. Mõju inimeste käitumise muutumisele ei ole hinnatud.

Peretoetused on täna suuresti universaalsed (v.a vanemahüvitis) ja sõltuvad laste arvust.

Vanemahüvitise kõrval on suurima mahuga **lapsetoetus**, mida makstakse 1. ja 2. lapse eest 80 eurot ja alates 3. lapsest 100 eurot. 2023. a said seda 275 000 leibkonda kogusummas 274 mln eurot.

Lasterikka pere toetust summas 450 eurot (3–6 last) või 650 eurot (üle 7 lapse) maksti 26 000 leibkonnale ligi 200 mln euro eest!

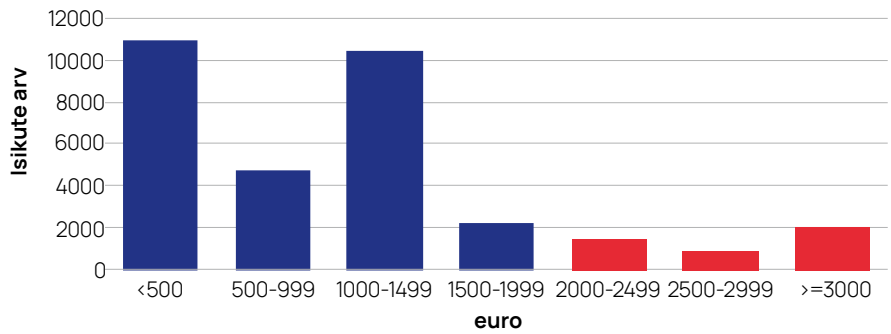

Joonis 1. Lapsetoetuse lae järkjärguline langetamine ja kulude vähenemine võrreldes praeguse olukorraga.

Sissetulekuga sidumise võimalus	Sihtrühma suuruse muutus	Riigi kulude muutus	Riigi tulude muutus	Mõju vaesusele ja ebavõrdsusele
Lapsetoetuse järkjärguline vähenemine olenevalt palga suuruselt. Kuni kahekordse keskmise palgani leibkonna kohta (3903 eurot 2024. a ²) on toetus kõigile saajatele 80 eurot, edasi väheneb 1 euro võrra iga 5 tulueuro kohta.	Toetuse saajate arv langeb 32 010 leibkonna võrra (12%); toimetulekutoetuse saajate arv kasvab 25 leibkonna võrra.	Vähenevad ligi 60 mln euro võrra.	Ei muutu.	Negatiivselt mõjutatud on majanduslikult paremas seisus olevad lasterikkad leibkonnad. Muutused ebavõrdsuses (<0.001) ja vaesuses (<0.05pp) on väikesed.
Lasterikka pere toetusele sissetuleku ülempiiri kehtestamine. Kaotada toetus, kui leibkonna sissetulek on üle kolmekordse keskmise palga (5853 eurot).	Toetuse saajate arv langeb 2195 leibkonna võrra (8%).	Vähenevad 12 mln euro võrra.	Vähenevad 1,9 mln eurot.	Negatiivselt mõjutatud on kõrgema sissetulekuga leibkonnad. Muutused ebavõrdsuses ja vaesuses on väikesed.
Lapsetoetuse tõstmine madalama tõise sissetulekuga peredel ja kaotamine kõrgema tõise sissetulekuga peredel. Sissetulekupiiriks kahekordne keskmine palk leibkonna kohta (3902 eurot). Lapsetoetus 1. lapse eest 160 eurot, 2. lapse eest 130 eurot ning järgnevate laste eest 100 eurot.	Toetuse saajate arv langeb 33 610 leibkonna võrra; toimetulekutoetust saavate leibkondade arv väheneb 749 võrra (ca 4%).	Kasvavad 100 mln eurot. Lapsetoetuse kulu kasvab 105 mln eur, toimetulekutoetuse kulud vähenevad 5 mln eurot.	Ei muutu.	Positiivselt mõjutatud on madalama sissetulekuga, üksikvanematega ja lasterikkad leibkonnad, negatiivselt on mõjutatud kõrgema sissetulekuga leibkonnad. Ebavõrdsus ja suhteline vaesus vähenevad oluliselt (19,7% → 18,7%).

Vaesuse leevendamise toetused

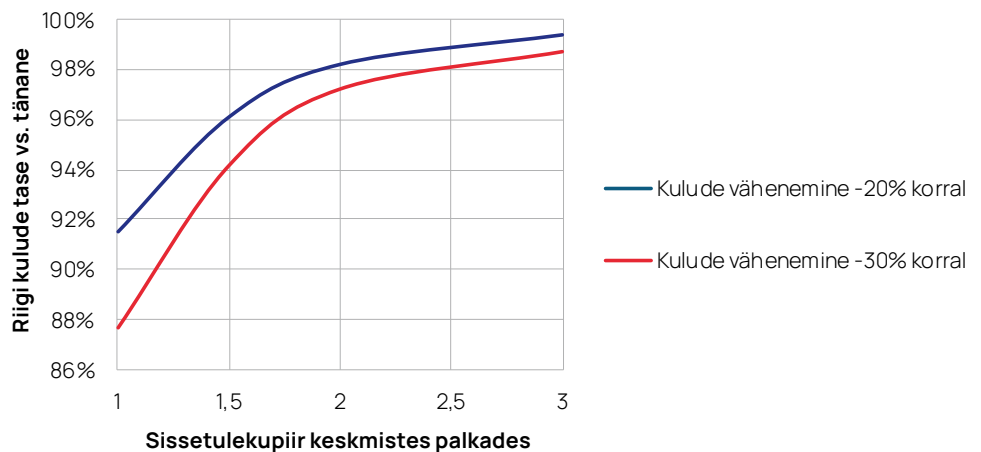
Toimetulekutoetust maksti 2023. a 19 000 leibkonnale kogusummas 45 mln eurot³. Töötutoetust said 42 400 inimest kogusummas 45,4 mln eurot⁴. Töötuskindlustushüvitis määrati 41 500 töötule kogusummas 118,6 mln eurot⁵.

Joonis 2. Töötuskindlustushüvitise väljamakse suurus kuus ja ülempiirist enam teenivate isikute arv, vt all tabelis rida 3.

Sissetulekuga sidumise võimalus	Sihtrühma suuruse muutus	Riigi kulude muutus	Riigi tulude muutus	Mõju vaesusele ja ebavõrdsusele
Kaob kõigile ühetaoline töötutoetus, vaesuriskis isikud saavad taotleda toimetulekutoetust.	42 400 inimest jääb töötutoetusest ilma. Toimetulekutoetust saavate leibkondade arv kasvab 18 974 → 19700 (4%).	Vähenevad 56 mln eurot.	Ei muutu.	Suhteline vaesus suureneb 19,7% → 20,1%. Negatiivseimalt on mõjutatud üksikvanematest töötud.
Kaob kõigile ühetaoline töötutoetus, ent toimetulekutoetust makstakse automaatselt, tuvas-tades toetusele kvalifitseerumise andmete põhjal.	42 400 inimest jääb töötutoetusest ilma. Toimetulekutoetust saavate leibkondade arv suureneb kolm korda: 18 974 → 57 600.	Kasvavad 49 mln eurot.	Ei muutu.	Suhtelise vaesuse näitaja langeb 19,79% → 19,51%.
Töötuskindlustushüvitise lage tuuakse allapoole. Esimesel 100-l päeval 40% kolmekordsest keskmisest palgast (täna 60%), edasi 30% (täna 40%).	Töötuskindlustushüvitise saajate arv ei muutu.	Vähenevad 19 mln eurot.	Vähenevad 6,5 mln eurot, st tulumaksu laekumine väheneb.	Mõju vaesusele ja ebavõrdsusele on väike.
Kaob töötutoetus, tekib uus baasmääras töötuskindlustushüvitis ⁶ .	Töötushüvitis säilib 42 700 inimesel; õigus tekib 8764 inimesel ja kaob 8668 inimesel. Toimetulekutoetust saavate leibkondade arv kasvab 385 võrra.	Vähenevad 16 mln eurot (al 2027).	Suurenevad kuni 0,1 mln eurot (2026-2028).	Negatiivseimalt on mõjutatud noored (16-24a) ja hoolduskoormusega registreeritud töötud.

Haigus- ja hooldushüvitised on seotud varasema sissetulekuga. Haiguslehel ajal töövõimetushüvitist sai 2023. a 175 000 inimest, sh 166 000 (95%) oli seotud haigestumisega. Haigushüvitisteks oli makstud 119 mln eurot. Hooldushüvitist sai 56 500 inimest kogusummas 35 mln eurot⁷.

Joonis 3. Haigus- ja hooldushüvitise määra langetamine ja kulude vähenemine.

Sissetulekuga sidumine	Sihtrühma suuruse muutus	Riigi kulude muutus	Riigi tulude muutus	Mõju vaesusele ja ebavõrdsusele
Langetada hüvitise suurus 20-30% kõigil haigus- ja hoolduslehtede tüüpidel, kui sissetulek on suurem kahekordsest riigi keskmisest (2024. a 3902 eurot).	11 124 inimesel hüvitis väheneb (4%).	Vähenevad 2,8-4,3 mln eurot.	Tulumaksutulu väheneb 0,6-0,85 mln eurot.	Enim on mõjutatud kõrgema sissetulekuga isikud. Mõju ebavõrdsusele ja vaesusele on väike.

Viited:

¹ Statistikaamet. SK17: [Peretoetused](#).

² 2024. aasta keskmise palgana on kasutatud Rahandusministeeriumi [2024. aasta suvise prognoosi hinnangut](#).

³ Sotsiaalministeerium. [Toimetulekutoetuse statistika](#).

⁴ Töötukassa. [Töötutoetused](#).

⁵ Töötukassa. [Töötuskindlustushüvitis](#).

⁶ [Töötuskindlustuse seaduse](#) ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri (10.04.2024).

⁷ Tervisekassa. [Ajutine töövõimetus](#).